

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS POLITIKOS KRYPTČIŲ APRAŠO
PATVIRTINIMO

2005 m. gegužės 18 d. Nr. 554
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptčių aprašą (pridedama).
2. Pavesti Aplinkos ministerijai kartu su Kultūros ministerija ir Švietimo ir mokslo ministerija parengti ir iki 2005 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptčių įgyvendinimo priemonių projektą.

MINISTRAS PIRMININKAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

APLINKOS MINISTRAS

ARŪNAS KUNDROTAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS POLITIKOS KRYPTIŲ APRAŠAS**I. BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Architektūra – vienas svarbiausių ir ilgiausiai išliekančių žmogaus kultūrinės veiklos rezultatų, atspindinčių estetinę, meninę, socialinę, ekonominę, mokslinę techninę ir politinę ideologinę žmonių bendruomenių raidą.

2. Nuo pat pirmųjų valstybių įsikūrimo architektūra buvo jų galios ir kultūrinės pažangos rodiklis. Kadangi architektūra ir urbanistinė plėtra veikia kiekvieną žmogų, pilietį, valstybei tai strategiškai svarbu. Veiklos kokybė ir pažanga šioje srityje veikia žmonių gyvenimo gerovę, kultūrinę ir socialinę raidą, pagaliau – ir pilietinę savimonę. Architektūros ir urbanistikos kokybė tiesiogiai lemia bendrą šalies kultūrinį, ekologinį, socialinį ir ekonominį klimatą.

3. Architektūros kūrybos analizės, priežiūros, tvarkymo ir plėtros nuostatos fragmentiškai išdėstytos daugelyje Lietuvos Respublikos įstatymų, tačiau iki šiol nenustatytos valstybės architektūros politikos kryptys, numatančios architektūros, jos paveldo, šiuolaikinės architektūros kūrybos, jos įgyvendinimo ir priežiūros pagrindus.

4. Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptių aprašas (toliau vadinama – šis Aprašas) parengtas vadovaujantis principiniais Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 (Žin., 2003, Nr. [89-4029](#)), tikslais ir vizijomis, taip pat tarptautiniais dokumentais, kuriuose apibrėžtas pasaulio bendruomenės požiūris į architektūrą ir esminės nuostatos šiuo klausimu: Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija (Žin., 1999, Nr. [100-2896](#)), Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija (Žin., 1999, Nr. [100-2895](#)) ir Pasaulinio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija (Žin., 1997, Nr. [19-411](#)).

5. Šio Aprašo tikslas – sudaryti nuoseklesnio, racialesnio ir darnesnio architektūros raidos valdymo, planavimo ir įgyvendinimo teisinio reguliavimo sąlygas.

6. Šiame Apraše išdėstytos nuostatos apibrėžia nacionalinius Lietuvos Respublikos visuomenės interesus – veiklos prioritetus ir ilgalaikius architektūros raidos Lietuvoje siekius.

II. ARCHITEKTŪROS IR URBANISTIKOS SAMPRATA

7. Architektūra – funkcinis erdvinis ir vizualiai suvokiamas meninis statinių, kraštovaizdžio ir teritorijų planavimo objektų formavimas. Klasikinis architektūros supratimas pagrįstas patogumu, tvarumu ir grožiu. Šie trys kertiniai architektūros pagrindai visada patys reikšmingiausi. Visuomenės sąmonės pažanga ir šiuolaikinis požiūris nuolat plečia šių pagrindų supratimą.

8. Architektūra – unikalus menas ir kasdienio visuomenės gyvenimo fonas. Architektūros projektų įgyvendinimas – žmonių, jų bendruomenių buities ir estetinių poreikių tenkinimas, šiuolaikinių kultūrinių, socialinių, ekonominių verčių ir santykių kūrimas, jų istorinės raidos liudininkas.

9. Architektūra prasideda nuo statinio detalės – slenksčio, durų rankenos, lango ar kamino ir plečiasi apimdama pastato visumą, statinių kompleksą ir jų aplinką, visa tai pritaikant žmogaus poreikiams. Architektūra aprėpia gatvę, miestelį, didmiestį ir kraštovaizdį. Savo pobūdžiu ji yra paprasta ar prabangi, stambių ar smulkių formų, tradicinė ar šiuolaikiška, geriau ar prasčiau susijusi su ją supančia gamtine aplinka. Aukštos kokybės aplinka yra ne prabanga, bet esminis civilizuotos visuomenės bruožas.

10. Šiuolaikinė architektūra – natūralus jos paveldo tęstinumas, ateityje ji bus sudėtinė kultūros paveldo dalis. Taigi visas pasaulis ypač rūpinasi architektūriniu visuomenės švietimu, profesiniu mokymu ir tobulinimu, projektavimo ir statybos darbų kokybe.

11. Urbanistika yra miestų planavimas – miestų ir gyvenviečių projektavimas ir statyba. Tai mokslas, tiriantis miestų ir gyvenviečių statybą, jų istoriją, numatantis tolesnes jų raidos perspektyvas. Urbanistikos sąvoka apima ir mažiausią gyvenvietę, ir didelį miestą, tai erdvėje išplėtotą architektūrinę visumą, susidedanti tiek iš įvairiausios paskirties statinių, tiek juos siejančių įrenginių struktūrų: gatvių, aikščių, parkų, suformuotos gamtinės aplinkos, tunelių, tiltų.

III. ARCHITEKTŪROS RAIDA IR JOS SANTYKIS SU VISUOMENE

12. Spartėjant globalizacijai, stiprėja pastangos apsaugoti ir puoselėti tautinį kultūrinį savitumą, tapatumą, architektūros paveldą. Išsaugota praeities ir šių dienų architektūra tiesiogiai atspindi valstybės būklę, jos kultūros, mokslo ir technikos pažangą, taip pat veikia visuomenės kultūrinę savimonę ir socialinę psichologiją.

13. Architektūros pažanga šiais laikais labai priklauso nuo valstybės dėmesio ir paskatų ugdyti architektūros kokybę. Architektūros paveldas ir gera šiuolaikinė architektūra skatina turizmo ir su juo susijusios paslaugų infrastruktūros plėtrą. Architektūra tiesiogiai veikia ekonomiką ir daugumą rinkos šakų, kraštotvarkos kokybę. Valstybės architektūros politika veikia šalių kultūrinę, socialinę ir ekonominę raidą, o tai lemia jų stabilumą ir konkurencingumą. Architektūra – viena iš veiksmingiausių tiek vidaus, tiek užsienio politikos ilgalaikio poveikio priemonių.

14. Gera gyvenamoji aplinka – pagrindinė kiekvieno piliečio teisė. Architektūra ir jos erdvinė sklaida apima vis daugiau mus supančios aplinkos, todėl architektūros paveldo apsauga ir dabarties kūrybos kokybė – strategiškai svarbūs visuomenės interesai.

15. Aktyvėjantis privačių piliečių, atsakingų valdžios atstovų ir institucijų dialogas yra puiki priemonė stiprinti pilietiniams santykiams, spręsti gyvenamosios, darbo ir poilsio aplinkos gerinimo klausimams.

16. Didėjantis visuomenės dėmesys aplinkosaugai nuosekliai keičia požiūrį į gamtą, o drauge – į architektūrą. Žmonės vis daugiau dėmesio skiria aplinkos kokybei, saikingam jos išteklių naudojimui ir tvarumui, užterštumo mažinimui, su aplinkos keitimu susijusiai architektūrai. Didėja ir architektūros kokybės reikalavimai: naudodamasi naujausiais mokslo ir technikos laimėjimais, ji turi kuo mažiau kenkti gamtinei aplinkai.

17. Architektūra turi būti funkcionali, patogi, nebrangi eksploatuoti ir optimaliai tvari, darniai vienyti meninius estetinius ir racionalius ūkinius žmonių poreikius.

18. Architektūra savo prigimtimi yra per ilgą laiką žmonijos sukauptų žinių, praktinių įgūdžių ir laike kintančio kūrybingumo derinys, todėl ji laikytina viena svarbiausių visuomenės pažangos varomųjų jėgų, o drauge – jos būklės rodikliu.

19. Vystantis demokratinei visuomenei ir piliečių savimonei, didėja valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos kokybės reikalavimai. Valstybės ir savivaldybių institucijų vykdoma politika vis labiau pagrįsta visuomenės nuomone, daugialypiais jos interesais, kuriuos tikslina ir apibrėžia profesionalų bendruomenės.

20. Lietuvos, o ir kitų valstybių kultūros savitumas bene geriausiai matomas, suvokiamas ir vertinamas per architektūrą. Architektūros paveldo apsauga ir šiuolaikinė architektūros kūryba atspindi pilietinę ir kultūrinę šalies visuomenės savimonę.

21. Gerai saugomi, tinkamai naudojami architektūros paminklai ir vertybės turi didelę ekonominę ir socialinę svarbą. Tokių vertybių gausa lemia valstybinio tapatumo stiprumą, o politinė valia jas išsaugoti ir perduoti ateities kartoms – valstybės gebėjimą atsispirti įvairialypei neigiamai globalizacijos įtakai. Architektūros paveldas – dalis visuomenės socialinės ir kultūrinės aplinkos, kurią tausoti ateities kartoms – visų piliečių, architektų ir pirmiausia valstybės ir savivaldybių institucijų pareiga.

22. Už kultūros paveldą atsakingos valstybės, savivaldybės institucijos ir architektų asociacijos privalo pasirūpinti, kad architektūros paveldas būtų kuo plačiau žinomas, suprantamas ir vertinamas, naudojamas pagal šių dienų poreikius atitinkančią paskirtį, nedarančią žalos šiam paveldui ar jo aplinkai.

23. Lietuvos urbanistikos ir architektūros paveldas nėra galutinai apibrėžtas ir baigtinis. Jo apimtis nuolat didėja taip, kaip plečiasi ir jo vertės suvokimas. Šio paveldo tęstinumą ir gyvybingumą turi užtikrinti nauji šiuolaikiniai vietos paveldo savitumą perimantys ir puoselėjantys sprendiniai, galintys praturtinti esamą ir kuriantys naują paveldinę vertę.

24. Architektūros paveldo vertybių, jo visumos turinio apskaita turi būti reguliariai tikslinama pagal atitinkamas tyrimų plėtojimo ir monitoringo (stebėsenos) programas. Su apskaitos duomenimis turi būti supažindinama visuomenė ir vertybių savininkai, valdytojai ir naudotojai, viešai skelbiant apskaitos duomenis ir propaguojant paveldo vertybes, jų išsaugojimo prasmę ir būdus.

25. Architektų kūrybos ir darbo rezultatai apima itin plačią dalį visuomenės santykių: nuo ūkinių ekonominių, ekologijos, kraštotvarkos iki estetinių meninių, socialinių ar psichologinių. Taigi valstybės ir savivaldybių institucijoms tikslinga sudaryti kuo tinkamesnes architektų mokymo, tobulinimo, darbo ir rezultatų gerinimo sąlygas.

26. Kadangi architektūra apima itin plačius visuomenės interesus, valstybei tikslinga ir naudinga geresnį architektūros supratimą diegti visuose visuomenės švietimo lygiuose, įvairaus amžiaus žmonėms, ypač vaikams ir jaunimui.

27. Architektūros ir kraštotvarkos kokybė lemia šalies įvaizdį, todėl reikia skirti daugiau dėmesio valstybės institucijų ir architektų asociacijų veiklos gerinimui.

28. Šiuolaikinė demokratinė valstybė, rūpindamasi visuomenės interesais, turi siekti, kad jos vykdoma architektūros politika ir siekami rezultatai būtų orientuoti į didžiausius šios srities laimėjimus tiek Europoje, tiek visame pasaulyje.

IV. DABARTINĖS ARCHITEKTŪROS BŪKLĖS ANALIZĖ

29. Stiprybės:

29.1. Lietuvos architektūrą kūrė daugybė vietos ir užsienio architektų, formuodami pažangios ir atviros, glaudžiai susijusios su Europos valstybių kultūra Lietuvos architektūros tradicijas.

29.2. Lietuvos kultūros ir architektūros paveldu valstybiniu lygiu imta rūpintis jau nuo XIX amžiaus, visuomenė ir valstybė vis labiau rūpinasi paveldo apsauga. Kultūros paveldo apsaugos politiką reglamentuoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas (Žin., 1995, Nr. [3-37](#); 2004, Nr. [153-5571](#)).

29.3. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 (Žin., 2002, Nr. [110-4852](#)), nustato šalies teritorijos naudojimo ir tvarkymo ilgalaikę strategiją ir prioritetus.

29.4. Aktyviai veikia architektų asociacija – Lietuvos architektų sąjunga, kurios veiklos tikslas – puoselėti architektūrinę kultūrą ir rūpintis architektų profesiniu meistriškumu.

29.5. Statyba – viena didžiausių šalies ekonomikos sričių. Ji sukuria apie 7 procentus bendrojo vidaus produkto ir tiesiogiai ar netiesiogiai apima apie 19 procentų darbo rinkos. Prognozuojama, kad statyba ateinančius 10 metų išliks viena perspektyviausių ekonomikos sričių, todėl architektūrinio projektavimo ir jo kokybės poreikis ateityje didės.

30. Silpnybės:

30.1. Pereinamuoju laikotarpiu į statybas daug investuojama, statybų sparčiai daugėja, tai daro neigiamą poveikį architektūros ir urbanistikos projektams: statinių tvarumui, fizinei ir estetinei kokybei, ryšiui su gamtine ar urbanistine aplinka, taip pat ilgalaikiams santykiams su architektūros paveldu ir kultūrine socialine aplinka.

30.2. Strategiškai svarbių ir kultūrai reikšmingiausių statinių architektūrinis projektavimas dažnai atliekamas deramai nepasirengus: skubotai, neatlikus būtinų tiriamųjų darbų ir visuomenės nuomonės tyrimo; rengiami ribotos apimties konkursai, kuriuose negali dalyvauti visi norintys Lietuvos ir užsienio architektai. Tokiuose konkursuose nesivadovaujama aukštais meniniais, kultūriniais, ekologiniais, socialiniais ir paveldosauginiais vertinimo kriterijais, jų baigtį lemia riboto veiksmingumo, trumpalaikiai ekonominiai faktoriai.

30.3. Esamomis sąlygomis architektai gan sėkmingai atlieka privačių, savivaldybės ar valstybės užsakovų užsakymus, tačiau pripažįsta, kad plėtra stichiška ir nenuosekli. Neparengti naujos kartos teritorijų planavimo normatyviniai dokumentai, nepakanka statybų kokybės normų, nespėjami rengti bendrojo teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose būtų deramai atsižvelgta į daugialypį ilgalaikį plėtros poveikį visuomenės interesams, gamtinei, urbanistinei, ekonominei, socialinei ir istorinei aplinkai.

30.4. Architektūros paveldo apsaugos ir šiuolaikinės kūrybos kokybė nukenčia dėl nepakankamo Kultūros ministerijos ir Aplinkos ministerijos veiklos koordinavimo ir bendradarbiavimo su architektų asociacija, per menko savivaldybių dėmesio architektūros paveldo apsaugos ir šiuolaikinės architektūros plėtros valdymui ir tobulinimui.

30.5. Skiriama per maža dėmesio architektų asociacijų veiklai, specialiosios literatūros vertimui ir leidybai, nuolatiniam darbui Europos architektų taryboje ir tarptautinių ryšių plėtrai, geriausių Lietuvos architektų stažuotėms, dalyvavimui tarptautiniuose konkursuose ir tokių konkursų organizavimui Lietuvoje.

30.6. Architektūros ir urbanistikos praktikoje, ypač rengiant savivaldybių teritorijų bendruosius planus, per mažai naudojamosi Lietuvoje sukaupta teritorijų planavimo, architektūros ir urbanistikos patirtimi.

30.7. Neatliekama paskutinio dešimtmečio architektūros raidos analizė ir monitoringas (stebėseną); stinga viešai skleidžiamos informacijos apie esamą profesionalią architektūros analizę ir kritiką.

31. Galimybės:

31.1. Siekiant nuosekliai gerinti urbanistinės aplinkos kokybę, būtina nuolat tobulinti architektūrinio projektavimo ir statybų organizavimo sistemą, kuri pajėgtų užtikrinti visavertį architektų, investuotojų ir statytojų bendradarbiavimą, galintį patenkinti ilgalaikius visuomenės poreikius.

31.2. Vadovaujantis geriausia Europos valstybių patirtimi, turėtų būti sukurta architektūros raidos profesionalios kritikos ir monitoringo (stebėsenos) sistema, kuri padėtų analizuoti ir gerinti architektūros kokybę, šviesti šiais klausimais visuomenę.

31.3. Būtina tobulinti valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą, jų tarpusavio bendradarbiavimą, palaipsniui stiprinti architektų asociacijas ir mokslo institucijas, skirti nuolatinį finansavimą jų veiklai.

31.4. Lietuva, tapusi Europos Sąjungos nare, gali tikėtis daugiau finansavimo ir informacijos šaltinių, plėtodama tarptautinį architektų bendradarbiavimą, dalyvaudama jų profesinių organizacijų veikloje.

31.5. Atsiradus naujoms finansavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo galimybėms, turėtų būti gaivinamas ir stiprinamas urbanistikos ir architektūros mokslo potencialas.

31.6. Siekiant puoselėti Lietuvos architektūros savitumą, gerinti jos kokybę ir didinti architektų konkurencingumą Europos Sąjungos ir viso pasaulio rinkoje, strategiškai būtina ir toliau palaikyti valstybės mastu architektų asociacijas ir mokslo institucijas.

32. Grėsmės:

32.1. Pereinamuoju laikotarpiu architektūros raida patiria radikalias permainas: naujos projektavimo, statybos technologijų ir medžiagų galimybės keičia architektų požiūrį į architektūros vertybes. Kinta architektūros studijų, darbo santykiai.

32.2. Didelį poveikį architektūros kokybei daro ribotas visuomenės ir užsakovų gamtinės, architektūrinės urbanistinės ir istorinės kultūrinės aplinkos suvokimas.

32.3. Neaktyvus visuomenės požiūris į architektūros ir kraštotvarkos kokybę, profesinės ir visuomeninės kritikos stoka, kokybės sąskaita taupomos lėšos pažeidžia ilgalaikius Lietuvos valstybės darnaus vystymosi interesus.

32.4. Spartėjant globalizacijai (pasaulio rinkų susiliejimui) ir visuomenei tampant vis labiau vartotojiškai, Lietuvoje plinta kosmopolitizmo idėjos. Didėja visuomenės susirūpinimas, kad architektūroje įsivyras paviršutiniškos ir spekuliatyvios formos, atitinkančios primityvius vartotojų daugumos estetinius kultūrinius poreikius.

32.5. Šiandienos investicijos į statybą būtinos ir svarbios šalies ekonominei raidai, tačiau investuotojų noras pasipelnėti, kad investicijos greitai atsipirktų, kenkia architektūriniam urbanistiniam planavimui. Skubotai priimti sprendimai, atitinkantys investuotojų interesus, blogina aplinkos, architektūros ir statybos darbų kokybę, per mažai paisoma ilgalaikių visuomenės poreikių.

32.6. Mažai palaikomi valstybės Lietuvos architektai retai dalyvauja tarptautinių architektų asociacijų veikloje, tai gali dar labiau susilpninti jų teises, galimybes dirbti ir konkuruoti užsienyje, sumažėtų ir viso šalies statybos sektoriaus galimybes konkuruoti tarptautinėje rinkoje.

V. LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS POLITIKOS KRYPTYS

33. Numatomos šios pagrindinės Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptys:

33.1. Valstybės ir savivaldybių institucijos, atsakingos už architektūros, urbanistikos ir teritorijų planavimą ir planų įgyvendinimą, turi užtikrinti, kad projektuojant naujas statybas ir kraštovaizdį būtų deramai atsižvelgiama į esamą urbanistinę ir gamtinę aplinką, sudaromos patikimos ilgalaikio architektūros ir gamtos paveldo tausojimo sąlygos.

33.2. Valstybės ir savivaldybių atsakingos institucijos privalo informavimo, teisinėmis, finansinėmis ir kitomis skatinimo priemonėmis užtikrinti veiksmingą ir visuomenei priimtina architektūros, urbanistikos ir teritorijų planavimo klausimų sprendimą. Šiame procese turi dalyvauti architektų asociacijos, investuotojas ir visuomenė.

33.3. Turi būti palaikomas etiškas ir darnus šiuolaikinės architektūros santykis su architektūros paveldu, jo suformuota gamtine aplinka – būtų neužgožiamos ir nesumenkinamos saugomos jo vertybės, atskleidžiamas jų savitumas ir svarba.

33.4. Šiuolaikinė architektūra turi puoselėti, plėtoti ir praturtinti vietos ar regiono architektūrinės kūrybos ir statybos tradicijas ir ypatumus.

33.5. Turi būti sudarytos palankios sąlygos kurti gerą architektūrą, užtikrinančią tvaryą, visavertę ir sveiką aplinką žmogui gyventi ir dirbti.

VI. LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS POLITIKOS KRYPTŲ ĮGYVENDINIMAS

34. Valstybinio valdymo srityje:

34.1. Gera architektūra ir sklandžiai įgyvendinami teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai yra svarbios saikingo išteklių naudojimo ir tvarios plėtros priemonės, turinčios užtikrinti socialinį ir ekonominį stabilumą.

34.2. Valstybinis architektūros valdymas turi būti nuosekliai gerinamas ir finansiškai palaikomas, kad būtų palankus šalies architektams, siekiantiems geriau dirbti savo darbą, tobulėti ir konkuruoti pasaulio rinkose.

34.3. Architektūrinio projektavimo (visuomenei teikiamos paslaugos) kokybė turi būti pagrįsta Europos architektų tarybos rekomendacijomis.

34.4. Architektūrinio projektavimo kokybės, tiekėjų ir vartotojų santykiai turi būti sureguliuoti atitinkamų teisės aktų ir atitikti Europos Sąjungoje galiojančias nuostatas. Informacija apie teikiamas architektūrinio projektavimo paslaugas (teikėjus, kokybę ir kainas) turi būti vieša.

34.5. Statytojo (užsakovo) interesų tenkinimas neturi kenkti visuomenės interesams architektūros ir urbanistikos, paveldo apsaugos, kraštovaizdžio, ekologijos ir kitose svarbiose srityse.

34.6. Valstybės ir savivaldybių administracijų padaliniai, atsakingi už architektūrą ir teritorijų planavimą, taip pat architektai turi užtikrinti, kad visi statybų užsakovai ar investuotojai būtų gerai susipažinę su galiojančiuose teritorijos planavimo dokumentuose ir normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose nustatytais statybos reikalavimais.

34.7. Rengiant teritorijų planavimo dokumentus ir statinio architektūros projektus, turi būti deramai atsižvelgta į ilgalaikes šių projektų įgyvendinimo pasekmes: išteklių ir energijos vartojimo, funkcines, kultūros paveldo apsaugos, kraštovaizdžio apsaugos, ekonomines, socialines.

34.8. Didelės apimties ar reikšmingo poveikio plėtros projektams turi būti parengtos kompleksinės galimybių ir poveikio aplinkai mokslo studijos. Skatintinas tokių studijų rengimas bendradarbiaujant su žinomais šios srities vietos ir tarptautiniais ekspertais.

34.9. Statinio architektas, vykdydamas Lietuvos Respublikos statybos įstatyme (Žin., 1996, Nr. [32-788](#); 2001, Nr. [101-3597](#)) numatytus esminius statinio architektūros ir statinio statybos techninės priežiūros reikalavimus, irgi turi suvokti atsakomybę už statinio fizinį ir estetinį poveikį aplinkai.

34.10. Sėkmingas ilgalaikis statinių naudojimas turi priklausyti nuo profesionalaus jų projektavimo ir statybos, taip pat nuo to, ar jie tinkamai naudojami pagal numatytą paskirtį.

34.11. Dėl didelės statinių ekonominės vertės, tvarumo ir tęstinio ilgalaikio poveikio aplinkai ypač svarbus vartotojo vaidmuo, todėl architektūros kokybė turi priklausyti nuo visų teritorijų planavimo ir statybos procese dalyvaujančių asmenų veiklos kokybės ir atsakomybės.

34.12. Būtina nuosekli statybos proceso kontrolė nuo projektavimo sąlygų parengimo iki pat statybos pabaigos, tai užtikrintų atsakomybės sistemos veikimą. Valstybinė statybos valdymo sistema turi užtikrinti šio proceso visavertiškumą, nes nuo to priklauso visuomenės gerovė ir ilgalaikės jos raidos perspektyvos.

34.13. Ekonomikos augimas, architektūros ir erdvinės plėtros bei gyvenimo kokybė priklauso nuo to, kaip sekasi statyti statinius estetiniu, meniniu, techniniu, aplinkosaugos, ekonominiu, socialiniu ir kitais požiūriais.

34.14. Intensyvios ir didelės investicijos gali prastinti statybų plėtros kokybę. Taigi nuolat turi būti tobulinamos valdymo ir įstatyminės priemonės, užtikrinančios nuoseklią ir tvarią plėtrą, atitinkančią ilgalaikius visuomenės interesus.

34.15. Vis sparčiau tobulėjant projektavimo ir statybų technologijoms, nuolat tobulinami su teritorijų planavimu, architektūra ir statyba susiję teisės aktai ir normatyviniai statybos techniniai dokumentai. Atitinkamai didėja architektų studijų, kvalifikacijos kėlimo, profesinių kvalifikacijos atestatų suteikimo reikalavimai. Taigi architektai priversti nuolat tobulintis, gerinti darbo kokybę ir profesinės etikos santykius, geriau sutarti tarpusavyje.

34.16. Galutinę statinio architektūros kokybę turi lemti autoriaus sumanymą atitinkanti projekto įgyvendinimo kokybė: statybininkų motyvacija, darbo kultūra, statybinių medžiagų kokybė, numatytų projekto detalių kūrimo sėkmė.

34.17. Savivaldybių vyriausiesiems architektams turi būti suteiktos didesnės sprendimų priėmimo teisės ir atsakomybė, užtikrinamas jų darbo viešumas ir nuolatinis ryšys su vietos bendruomenėmis.

34.18. Lietuvos architektai turi nuolat ir rezultatyviai dalyvauti Europos architektų tarybos ir kitų tarptautinių profesinių asociacijų veikloje.

34.19. Nuolat turi būti kuriamos ir stiprinamos priemonės architektų darbo organizavimo ir veiklos rezultatų kokybei gerinti.

34.20. Architektūros ir teritorijų planavimo kokybės valstybinė kontrolė turi būti stiprinama vadovaujantis Europos Sąjungos valstybių patirtimi. Valstybė turi visokeriopai skatinti šio proceso viešumą ir visuomenės dalyvavimą jame, siekdama sukurti visavertę kontrolės sistemą.

34.21. Valstybė privalo užtikrinti, kad Lietuvos kraštovaizdžio ir paveldo apsaugos, architektūrinės ir urbanistinės plėtros, gyvenamosios aplinkos gerinimo interesams – šalies visuomenės interesams – būtų tinkamai atstovaujama rengiant naujus Europos Sąjungos dokumentus.

34.22. Siekiant kuo geriau tenkinti Lietuvos ir užsienio vartotojų poreikius, susijusius su architektūra ir urbanistika, būtina gerinti architektų kūrybos ir darbo organizavimo, tobulinimo ir konkurencingumo galimybes Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje.

35. Švietimo ir mokslo, visuomenės ugdymo srityse:

35.1. Aukštos estetiškos kokybės architektūros suvokimo, kūrybos, projektų įgyvendinimo būdų ir priežiūros viešas propagavimas laikytinas viena iš būtinų pažangios visuomenės ugdymo priemonių.

- 35.2. Valstybės institucijos turėtų daugiau rūpintis, kad su architektūros paveldu ir šiuolaikine architektūra geriau susipažintų bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai ir studentai.
- 35.3. Architektūros suvokimą visuomenėje stiprinti būtina taip pat, kaip skleisti žinias apie svarbiausias gyvenamosios aplinkos sąlygas ir jų perspektyvas: saugumą, sveikatingumą, meniškumą ir estetiškumą, poveikį žmonių psichologijai ir socialiniams santykiams.
- 35.4. Natūralus žmogaus saugaus ir patogaus būsto, gyvenamosios aplinkos poreikis – architektūros studijų ir mokslo pagrindas. Į švietimo įstaigų įvairių lygių mokymo programas turi būti įtraukti aplinkos pažinimo, architektūros meno suvokimo, kūrybos, jų vertinimo pradmenys.
- 35.5. Architektūros grožio, meninės vertės ir reikšmės suvokimą būtina ugdyti visoms kartoms, pirmiausia vaikams ir jaunimui, šiuo tikslu reikėtų rengti muziejų, ugdymo įstaigų švietimo programas, specialius užsiėmimus, kitas priemones. Tuo privalo daugiau rūpintis valstybės ir savivaldybių švietimo įstaigos.
- 35.6. Bendrojo lavinimo mokyklų mokymo programos turi plačiau supažindinti su architektūra (architektūros pažinimas galėtų būti siejamas su kultūros ir meno, kraštovaizdžio, socialinių, ekonomikos sričių mokymu).
- 35.7. Išmanantys architektūrinės ir statybinės aplinkos problemas vaikai, mokiniai, studentai geriau supras tiesioginį ir neišvengiamą urbanistinės plėtros ir architektūros poveikį kasdieniam mūsų gyvenimui.
- 35.8. Organizuotinas neformalus suaugusiųjų mokymas, siekiant, kad ilgainiui visuomenė aktyviau dalyvautų sprendimų priėmimo procesuose, o jos veikla, susijusi su architektūra ir kraštovaizdžiu, būtų darnesnė ir našesnė.
- 35.9. Architektus rengiančių aukštųjų mokyklų studijų programose turi būti pateikti naujausi mokslo ir visuomenės santykių pažangos reiškiniai: aplinkosaugos taisyklės ir technologijos, erdvinis planavimas, statybinės medžiagos ir technologijos, statybų valdymas ir viešieji ryšiai, standartizacija, visuomenės komunikacija, braižomoji grafika ir kita. Fundamentalieji mokslai – matematika, fizika, chemija – privalo išlikti sudedamąja architektūros studijų dalimi.
- 35.10. Architektus rengiančių aukštųjų mokyklų studijų programose turi būti numatytos tiek Europos ir viso pasaulio paveldo, statybos tradicijų, tiek šiuolaikinės kūrybos ir statybos technologijų studijos.
- 35.11. Architektūros studijos turi apimti nuoseklias architektūros pagrindų, projektavimo, statybos ir restauravimo technologijų, statybos procesų vadybos, kraštovaizdžio, paveldo apsaugos, architektūros kritikos ir su tuo susijusias socialines studijas.
- 35.12. Pagal švietimo įstaigos galimybes dalis architektūros studijų programų galėtų būti rengiama bendradarbiaujant su užsienio partneriais.
- 35.13. Architektūros studijų baigiamuosiuose kursuose turi būti praktinių užsiėmimų architektūriniams ir statybos sumanymams įgyvendinti, taip studentai įgytų praktinės patirties ir mokslinių tyrimų įgūdžių. Svarbu nuo pirmųjų kursų skatinti studentus dalyvauti architektūros konkursuose.
- 35.14. Atsižvelgiant į šių dienų architektūros ir teritorijų planavimo problematiką ir vadovaujantis strateginiais šalies raidos prioritetais, turi būti finansiškai skatinami ir plėtojami architektūros ir teritorijų planavimo moksliniai tyrimai, kuriuos atliktų pajėgiausios mokslo institucijos, glaudžiai bendradarbiaudamos su valstybės ir savivaldybių institucijomis, privačiomis architektų ar investicinėmis bendrovėmis.
- 35.15. Turi būti stiprinamas ir plečiamas tarptautinis bendradarbiavimas architektūros studijų ir teritorijų planavimo srityje.
- 35.16. Valstybė teisinėmis ir finansinėmis priemonėmis turi skatinti architektūros mokslo ir praktikos sąveiką, o naujausi mokslo laimėjimai privalo atsispindėti nuolat atnaujinamose mokymo programose.
- 35.17. Architektūros studijų programos turėtų būti nuolat tikslinamos, kad atitiktų atnaujinamas Europos Sąjungos architektūros studijų nuostatas, tai užtikrintų sklandų tarptautinį Lietuvoje suteikiamų architekto diplomų pripažinimą.

35.18. Architekto profesinės kvalifikacijos kėlimas turi tapti nuosekliu visą jo profesinį gyvenimą trunkančiu procesu.

36. Architekto praktikos srityje:

36.1. Architektų profesija turėtų būti reguliuojama valstybės tiek, kiek tai susiję su valstybės ir visuomenės interesais. Architektūra apima daug visuomenės gyvenimo sričių ir mokslo disciplinų, todėl dideli architektų darbo kokybės reikalavimai.

36.2. Visa su architektų praktika susijusi veikla tiek valstybės ir savivaldybių institucijų, tiek profesinių asociacijų jėgomis turėtų būti tobulinama atsižvelgiant į Europos Sąjungoje galiojančias nuostatas ir bendruosius šios srities reikalavimus.

36.3. Architektų kvalifikacijos atestatų suteikimas, registravimas ir architektų darbo organizavimas Lietuvoje turi atitikti bendrąją Europos architektų tarybos nustatytą ir Europos Sąjungoje galiojančią tvarką ir ginti Lietuvos architektų interesus.

36.4. Palaikomos valstybės institucijų ir savivaldybių architektų organizacijos ir patys architektai, vadovaudamiesi Europos architektų tarybos parengtomis optimalios praktikos rekomendacijomis, nuolat ir nuosekliai turi gerinti savo darbo kokybę, įtikinti užsakovus ir investuotojus, kad architektūra pirmiausia vertinama pagal kokybę, apimančią statinio formas, medžiagas, statybos technologijas, aplinką ir gerus infrastruktūros ryšius.

36.5. Turi būti įdiegti Europos lygio kliento ir vartotojo, architekto ir paslaugos teikėjo santykiai, gerinama architektų viešųjų ryšių kokybė, taip keliama architektūros ir statybos vadybos kultūra.

36.6. Vadovaujantis Europos architektų tarybos nuostatomis, turi būti parengtas Lietuvos architektų profesinės etikos kodeksas.

36.7. Turi būti parengti vieši duomenys apie visus Lietuvos projektuojančius architektus, jų kvalifikaciją ir darbo specializaciją, geriausius kūrinius, rengiamus projektavimo konkursus, kūrybinės ir profesinės etikos pažeidimus.

36.8. Turi būti plėtojama ir pagal galimybes viešai kuo plačiau skelbiama profesionali architektūros raidos analizė ir kritika.

36.9. Architektas turi itin atidžiai įvertinti aplinkos ypatumus, į juos atsižvelgti ir projektą kuo labiau pritaikyti prie aplinkos, gerinti jos funkcines ir estetines savybes.

36.10. Geriausias rezultatas gali būti pasiektas tada, kai projekto koncepcija kuriama atsižvelgiant į vietos ar regiono architektūros tradicijas, reikšmingiausias architektūros paveldo vertes, savitus bruožus, derinant juos su šiuolaikine architektūra, taupiu materialinių ir energetikos išteklių naudojimu, savininko ar naudotojo poreikiais.

36.11. Siekiant geriausios ir pavyzdinės viešosios paskirties pastatų architektūros kokybės, turėtų būti rengiami atviri jų projektavimo konkursai. Skelbtini tarptautiniai didelės visuomeninės reikšmės ar fizinės apimtys viešosios paskirties objektų projektavimo konkursai.

36.12. Siekiant gerinti architektūrinio projektavimo kokybę, būtina užtikrinti deramą šios veiklos viešumą: statinių projektų pristatymą visuomenei, pateikiant architektūros profesinės analizės ir profesionalios kritikos išvadas. Tam būtina pasitelkti visuomenės informacijos priemones, o prireikus – ir atitinkamos srities tarptautinius ekspertus.

36.13. Geriausių architektūros ir teritorijų planavimo rezultatų galima pasiekti tik tada, kai derinami dalyvaujančiųjų šalių interesai, siekiama racionaliausio santykio tarp aukštos projektų kokybės ir jų įgyvendinimo, naudojimo ir eksploatavimo kainos.

36.14. Architektūros kokybės ir pažangos užtikrinimas – viena pagrindinių nacionalinio turto kūrimo sąlygų, taip pat viena svarbiausių civilizuotos, kultūringos pilietinės visuomenės ugdymo priemonių.